

صدوسی سال مطالعات

سفالینه‌های زرین فام ایرانی

تألیف:

کیانوش معتقدی

سرشناسه: معتقدی، کیانوش، ۱۳۶۱-
عنوان و نام پدیدآور: صدوسی سال مطالعات سفالینه‌های زرین‌فام ایرانی / تألیف کیانوش معتقدی؛ طرح
و اجرا محسن طالبی آبکنار؛ ترجمه انگلیسی علیرضا بهارلو.
مشخصات نشر: تهران: پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری: ۱۰۴ ص: مصور.

شابک: ۴۰۰۰۰ ریال ۸-۱۴-۸۹۷۷-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
یادداشت: فارسی - انگلیسی.

یادداشت: کتابنامه

موضوع: اشیای سفالین -- ایران -- تاریخ

Pottery--Iran--History

موضوع: اشیای سفالین لعابدار -- ایران -- تاریخ

Faience--Iran--History

موضوع: سفال اسلامی -- ایران -- تاریخ

Islamic pottery--Iran--History

شناسه افزوده: طالبی آبکنار، محسن، ۱۳۵۵-

شناسه افزوده: بهارلو، علیرضا، ۱۳۶۶-، مترجم

شناسه افزوده: Baharloo, Ali

شناسه افزوده: پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری

شناسه افزوده: Research Institute of Cultural Heritage & Tourism

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۶ص ۴ NK۲۸۲۸۰۵۶

رده‌بندی دیویی: ۷۳۸/۰۵۵

شماره کتابشناسی ملی: ۵۰۶۶۱۶

ICDI International
council
of museums

مرکز معرفی فرهنگی

صدوسی سال مطالعات سفالینه‌های زرین‌فام ایرانی

تألیف: کیانوش معتقدی

طرح جلد: رضا پهلوانزاده

طرح و اجرا: محسن طالبی آبکنار

ترجمه انگلیسی: علیرضا بهارلو

چاپ و صحافی: طیف‌نگار

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ نخست: ۱۳۹۶

قیمت: ۴۰۰۰۰ تومان

شابک: ۸-۱۴-۸۹۷۷-۶۰۰-۹۷۸

ناشر: پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری

تمام حقوق برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران، خیابان امام خمینی، ابتدای خیابان سی‌تیر، پژوهشگاه میراث

فرهنگی و گردشگری. تلفن: ۰۲۱-۶۶۷۳۶۴۵۲-۶۰ دورنگار: ۰۲۱-۶۶۷۳۶۷۸۸

تارنما: www.richt.ir فروشگاه الکترونیکی کتاب: www.richtbook.ir

ایرانامه: ccp@richt.ir

تصویر روی جلد: کاشی هشت‌پر زرین‌فام، با نقش دو دل‌داده، ساخت کاشان.

تصویر پشت جلد: کاشی زرین‌فام با کتیبه خوشنویسی و نقش سیمرغ، متعلق به تخت سلیمان.

مقدمه

در اهمیت و ضرورت مآخذشناسی

هیچ پژوهشی در موضوع خاص بدون دسترسی به کلیه تحقیقات صورت گرفته پیشین در آن حوزه به سرانجام مطلوب نمی‌رسد. زمین‌روست که یکی از مهم‌ترین گام‌ها در آغاز مطالعه و تحقیق درباره هر موضوعی، جمع‌آوری کلیه اطلاعات از پیش منتشرشده در خصوص آن است. نقصان هر پژوهشی نیز دقیقاً از همین گام سرع می‌شود. به همین دلیل است که وقتی به مطالعات انتشاریافته در اغلب موضوع‌ها با دقت نگاه می‌کنیم، می‌یابیم که اکثراً به دلایلی، در بر دارنده کلیه مطالب منتشره قبل از خود، چه در تأیید و چه در نقد آن‌ها نیستند.

به عبارت دیگر اکثر پژوهشگران به دلیل یک پیش‌ذهنیت و متمرکز بودن در محتوایی از پیش طراحی شده در ذهن خود از این مهم غفلت می‌کنند، که حجم اصلی زمان و دقت در هر پژوهشی را مطالعه‌ی منابع قبل می‌گیرد، نه لزوماً نگارش سن‌ام‌سی. این همه به دلایل مختلف، از جمله دشواری دسترسی به منابع و شناخت آن‌ها، پژوهشگر گاه از اهمیت توجه به جمع‌آوری حداکثر منابع و تجزیه و تحلیل داده‌ها باز می‌ماند. به همین خاطر جمع‌آوری و طبقه‌بندی کلیه پژوهش‌های صورت گرفته در خصوص یک موضوع معین، خود یکی از مهم‌ترین انواع پژوهش‌ها به شمار می‌آید که تحت عنوان «مآخذشناسی» شناخته و معرفی می‌شود.

متأسفانه با وجود آن‌چه ذکر گردید، معرفی منابع و نیز پژوهشگری که وقت خود را صرف گردآوری و ارائه این منابع می‌کند، جدی گرفته نمی‌شود. این مسئله به ویژه در جامعه فرهنگی ما بیشتر به چشم می‌خورد.

یکی از بهترین مصادیق این کم‌توجهی در مطالعه‌ی منابع انتشاریافته درباره سفالینه‌های فلزفام ایرانی به چشم می‌آید، و مطالعه‌ی با دقت آن‌ها نشان می‌دهد که به جز معدودی بسیاری دچار

فقر منابع و مأخذ هستند. شایان ذکر است که اغلب این گونه پژوهش‌ها نه تنها به نتیجه‌ی عملی دست نمی‌یابند، بلکه بسیاری بر اشتباهات تاریخی و فنی موضوع دامن زده‌اند، و از این طریق خود زمینه‌ساز توسعه این اشتباهات در پژوهش‌های بعدی شده‌اند.

از این رو کتاب پیش رو، که در بر دارنده حداکثر منابع منتشره درباره سفالینه‌های زرین‌فام است، از نظر راقم این سطور به اندازه بهترین پژوهش‌های صورت گرفته در این زمینه اهمیت دارد. زمانی که آقای معتقدی در خصوص جمع‌آوری این منابع با من مشورت داشت، تأکید داشتم که تا حد امکان تمامی منابع را، حتی آن‌هایی که دچار اشتباهات بزرگ پژوهشی در این موضوع هستند در فهرست خود بگنجانند. زیرا معتقدم بیشترین آسیب به مطالعات این حوزه را همین نوع منابع وارده می‌کند. تنها راه فهم این معزل در کنار هم آمدن آن‌ها با سایر منابع است، آن‌چنان که مطالعه‌ی آن‌ها برای شش‌هنگ تیزبین منجر به کسب نتیجه‌ی درست می‌شود و او را از دامن زدن به اشتباهات آن دور نگه می‌دارد.

خوشبختانه آقای معتقدی در این خصوص همت گماشته و تا حد امکان و دسترسی، کلیه کتاب‌ها، مقالات و پایان‌نامه‌های منتشر یافته در این زمینه به زبان‌ها مختلف را فهرست‌بندی کردند. لازم به یادآوری است که در اثنای همین فهرست‌بندی و ثبت تمامی منابع مشکلات خاصی به ویژه در میان منابع و مقالات فارسی سود را ندایان کرد. یکی از مهم‌ترین آن‌ها یافتن مقالات به ظاهر متفاوت و با عناوین گوناگون از یک نویسنده، اما با محتوای تقریباً یکسان در همان موضوع بود که خود نیاز به آسیب‌شناسی چاپ چنین مقالاتی در لاتنی با رتبه‌ی علمی دانشگاهی دارد. با این همه و با توجه به مسائلی از این دست، کتاب حاضر در بر دارنده حداکثر منابع انتشار یافته به ده زبان و در گستره تاریخی بیش از صد و سی سال پیدایش و رایج شدن «Persian luster ware» و هم‌چنین چند دهه پیدایش واژه زرین‌فام در متون مربوط به سرچیک است.

پیدایش این واژگان که من به دلایلی که پیش‌تر در متنی برای معرفی کتاب «فره‌نامه نظامی به آن اشاره کردم، و نوشتم که به علت نارسایی این واژگان با به کارگیری آن‌ها برای مصادیق سفالینه‌های فلزفام موافق نیستم، یکی از مهم‌ترین اصطلاحات مرسوم در مطالعات نظری سفال و سرامیک جهان اسلام است.

اکنون با کتاب پیش روی شما، که در حقیقت در بر دارنده فهرستی منظم از مطالعات انجام‌شده در خصوص این واژگان می‌باشد، زمینه‌های بازنگری، نقد و تجزیه و تحلیل این منابع در حوزه‌های مختلف این موضوع از جمله مباحث فنی، تاریخی، و نظریات پیرامونی فراهم شده و در اختیار محققانی قرار می‌گیرد که با ضرورت مطالعه دقیق منابع برای دستیابی به نتیجه عملی آشنایی

دارند. پیدایش این زمینه و بستر مطالعاتی بی‌شک با همت آقای کیانوش معتقدی میسر گشته و نتایج انتشار آن قطعاً در مطالعات پیش رو خود را نشان خواهد داد. هم‌چنین جای خوشبختی و سپاس است که این پژوهش به دکتر مهدی بهرامی تقدیم شده، که یکی از مهم‌ترین پژوهشگرانی بود که به دلیل تخصص باستان‌شناسی خود در این حوزه سال‌ها تلاش کرد، اما تا به امروز از او کمتر یادی شده بود.

عباس اکبری _ ۱۳۹۶

گروه مطالعات عالی هنر دانشگاه کاشان

www.ketab.ir